

Література

1. Адаменко О.М. Регіональна екологія і природні ресурси. Підручник для студентів екологічних, географічних та геологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / О.М. Адаменко, М.М. Приходько. – Івано-Франківськ: Таля, 2000. – 278 с.
2. Бабенко Г. А. Біосфера, антропогенез і здоров'я / Г.А. Бабенко. – Івано-Франківськ: УАН національного прогресу, 1999. – 204 с.
3. Баландин Р.К. Тайновидение вместо приборов? / Р.К. Баландин. – М.: Знание, 1992. – 48 с.
4. Воропай Л.І. Українські Карпати. Фізико-географічний нарис / Л.І. Воропай, М.О. Куниця. – К.: Радянська школа, 1966. – 168 с.
5. Вступ до медичної геології / За редакцією Г.І. Рудька, О.М. Адаменка. – К.: Академпрес, 2010. – Т. 1. – 736 с.
6. Грудинкин А. Вселенная под нашими ногами / А. Грудинкин // Открытия и гипотезы. – 2010. – №3. – С. 12-15.
7. Дубров А. П. Геомагнитное поле и жизнь / А.П. Дубров. – Ленинград: Гидрометеиздат, 1974. – 177 с.
8. Рудько Г.І. Моніторинг геологічного середовища Карпатського регіону (наукові та методичні аспекти) / Г.І. Рудько // Геоєкологія України. – К., 1993. – С. 38-49.
9. Шошин А.А. Географическая среда и здоровье населения. Второе научное совещание по проблемам медицинской географии / А.А. Шошин. – Ленинград: АН СССР, 1965. – С. 9-14.

Поступила в редакцію 27 квітня 2012 р.

ДНІСТРОВСЬКИЙ ПРОТИПАВОДКОВИЙ ПОЛІГОН

УДК 504. 62

Хащак М.З.

*Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

ІЗ ІСТОРІЇ ГЕОЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ДНІСТРОВСЬКОМУ ПРОТИПАВОДКОВОМУ ПОЛІГОНІ

Катастрофічні паводки на гірських річках, зокрема і на р.Дністер обумовили створення Дністровського інженерно-екологічного протипаводкового полігону – модельної території долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів з центром у селі Маріямпіль Галицького району. На основі комплексних досліджень території Дністровського протипаводкового полігону можливо розробити ефективні заходи щодо запобігання та зниження негативних наслідків катастрофічних повеней та підвищення екологічної безпеки на території області.

Ключові слова: повінь, паводок, Дністровський протипаводковий полігон, геоєкологічні дослідження.

Катастрофические паводки на р.Днестр обусловили создание Днестровского инженерно-экологического противопаводкового полигона – модельной территории долины Днестра в пределах Галицкого и Тисменицкого районов с центром в селе Марьямполь Галицкого района. На основе комплексных исследований территории Днестровского противопаводкового полигона возможно разработать эффективные меры по предотвращению и снижению негативных последствий катастрофических наводнений и повышения экологической безопасности на территории области.

© Хащак М.З., 2012

Ключевые слова: наводнение, паводок, Днестровский противопаводковый полигон, геоэкологические исследования.

Catastrophic floods in r.Dniester led to the creation of the Dniester engineering and ecological flood polygon-model sites in the valley of the Dniester within the Galician and Tysmenytsia areas centered on the village Mariyampil Galician region. Based on comprehensive studies of the Dniester area flood polygon possible to develop effective measures to prevent and reduce the negative effects of catastrophic floods and improve environmental security in the region.

Keywords: flood, flood Dniester ground, geoeological research.

Постановка проблеми. У наш час гостро стоїть проблема повеней і паводків на річках Карпатського регіону, які формуються атмосферними опадами. Під час катастрофічних паводків затоплюється багато населених пунктів, сільськогосподарських угідь, промислових підприємств тощо. Важливим є екологічний аспект цієї проблеми. Повінь приносить на землі кожного населеного пункту, на поля, луки, городи масу забруднень.

Аналіз досліджень і публікацій. Дністровський протипаводковий полігон є модельною територією долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів Івано-Франківської області з центром у селі Маріямпіль Галицького району. Він частково охоплює долину р. Дністер та пригірлові частини долин його допливів.

Отож, визначаючи екологічний стан на даній території, ми повинні перш за все вивчити і проаналізувати дослідження, які виконувалися в долинах р. Дністер та його приток, Дністровському каньйоні, а також на території прилеглих адміністративних районів.

Відомо, що на території Галичини ще здавна проводилися різноманітні наукові дослідження – геологічні, геоморфологічні, топографічні, ботанічні тощо. Починаючи з 80-х років XIX ст., польськими геологами А.Ломніцьким, В.Тейсейре, Е.Ромером виконувались геологозйомочні роботи, в результаті яких був створений «Геологічний атлас Галичини». На даній території геоморфологічні дослідження, за даними А.Б. Богуцького і А.М. Яцишина (2003), що проводились в основному у контексті робіт з геоморфології долини Дністра, мають багату історію. Цікавими є також дослідження С. Рудницького і Е.Ромера. Надзвичайно важливі і актуальні є матеріали у роботах Ю. Чижевського щодо морфології, будови, історії розвитку долини Дністра, Ю. Полянського з даними про кількість, морфологію, основні етапи формування терас Дністра, а також щодо методичних засад їх досліджень і Г.Тессере у частині опису поверхні Лоевої – найвищої тераси у передгір'ях.

Детальні аналізи хімічного складу поверхневих вод р. Дністер та його допливів проводилися у 1995-1997 рр. групою спеціалістів-гідрохіміків під керівництвом М.І. Спринського у складі екологічної експедиції «Дністер», яка діє вже понад 15 років, організованої Товариством Лева. Проте склад вод не залишається постійним в часі, тому доцільно проводити подібні дослідження періодично.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Сукупне антропогенне навантаження на басейн р. Дністер само по собі надмірне, але крім того, завжди лишається небезпека екстремальних екологічних ситуацій. Вони можуть виникати через різке зменшення або збільшення стоку Дністра, котрий взагалі відзначається надзвичайно непостійним гідрологічним режимом. Загрозу несуть в собі не тільки повені, але й погіршення якості води в бездощові періоди. У зв'язку з цим і планується створення Дністровського протипаводкового полігону, де відпрацьовуватимуться заходи із захисту території від впливу катастрофічних паводків, проводитимуться наукові дослідження з подальшим впровадженням їх результатів у практику гідромеліоративного будівництва.

Цілі статті. Тільки на основі комплексних досліджень на території Дністровського протипаводкового полігону можливо розробити ефективні заходи щодо запобігання та зниження негативних наслідків катастрофічних повеней.

Оцінка геоекологічного стану основних компонентів навколишнього середовища може бути визначена в залежності від рівня їх забруднення або порушення, а також на основі аналізу попередніх досліджень та порівняння їх з сучасною екологічною ситуацією на досліджуваній території.

Виклад основного матеріалу. В останні роки, за результатами польових експедиційних досліджень під науковим керівництвом доктора геолого-мінералогічних наук, професора, Лауреата Державної премії СРСР в галузі науки (географії) О.М.Адаменка, було визначено екологічний стан та проблеми на території Галицького району. Д.О.Зоріним в дисертаційній роботі «Еколого-геохімічна оцінка Дністровського каньйону як регіонального коридора національної екологічної мережі України» для Дністровського каньйону виконано геоекологічне районування території з виділенням 3 геоекологічних зон і 24 смуг та проведено ранжування їх на сприятливий, нормальний, задовільний, напружений і складний геоекологічні стани. Виявлено, що при незначному техногенному навантаженні (долина Дністра та його лівих допливів) геоекологічні смуги відповідають контурам ландшафтних місцевостей, а де забруднення перевищує фон і створює аномалії, там смуги не згодні з ландшафтною структурою (Прут-Дністровське межиріччя) [2].

Опираючись на проведені дослідження на території Галицького району [3], сучасна екологічна ситуація на території Дністровського протипаводкового полігону характеризується чотирма екологічними станами – нормальним, задовільним, напруженим і складним. На даній території існує ряд екологічних проблем, які потребують негайного вирішення.

Найбільшими забруднювачами басейну Дністра в межах Дністровського протипаводкового полігону є промислові підприємства та об'єкти житлово-комунального господарства. Особливо забруднюються водні об'єкти басейну солями амонію, нафтопродуктами, важкими металами. Нераціональне використання води у всіх сферах господарської діяльності призвело до значних наслідків в даному регіоні, паводки і повені набули катастрофічного характеру, що призводить до значних пошкоджень та руйнувань.

Забруднення атмосферного повітря пилом та важкими металами зумовлено викидами забруднюючих речовин від труб Бурштинської ТЕС. Поллютанти розповсюджуються у різних напрямках і, осідаючи на поверхні ґрунту, спричиняють забруднення ґрунтів та ґрунтових вод. Аналіз просторового розподілу техногенного забруднення по кожному компоненту довкілля не виявив його тісного зв'язку з розташуванням ландшафтних одиниць, як це характерно для інших рівнинних районів, тому що тут ми маємо справу з потужним забруднювачем – Бурштинською ТЕС. Потоки поллютантів від станції розносяться згідно рози вітрів у різні боки, у тому числі в бік Дністровського полігону, осідаючи на ґрунти і забруднюючи поверхневі та ґрунтові води. Не менш важливим джерелом надходження забруднень на територію полігону, зокрема в атмосферу, є ВАТ «Івано-Франківськцемент». Ландшафти не спроможні переробляти таку кількість забруднень, і тому зв'язок геоекологічних смуг з ландшафтними місцевостями тут порушений.

Як зазначає О.М. Адаменко [1], екологічним аспектом проблеми паводків і повеней на р.Дністер є те, що повинь принесла на землі кожного населеного пункту, на поля, луки, городи масу забруднень від Стебника, Калуша, Бурштина та ін. Ми вже маємо екологічні карти забруднень ґрунтів, рослинного покриву, ґрунтових і поверхневих вод, які були до повені. Тепер необхідно методами екологічного аудиту дослідити стан природних компонентів після повені, організувати екологічний моніторинг, щоб запобігти порушенням родючості ґрунтів і захистити населення від збудників різних хвороб. Для цього нам необхідно модернізувати лабораторно-аналітичну базу, створити для області незалежну екологічну лабораторію та придбати пересувну екологічну станцію. Усі ці питання будуть досліджуватись як на Дністровському полігоні, так і у басейнах тих річок, що впадають у Дністер на полігоні.

Висновки. За оцінкою спеціалістів, басейн Дністра, в тому числі і територія Дністровського протипаводкового полігону, нагально потребує розробки комплексу оздоровчих заходів і впорядкування водокористування. Однак, найперше потрібно вивчити особливості взаємодій природних і антропогенних факторів на різних ділянках Дністра, розглядаючи його як велику, але єдину екологічну систему.

Дністровський інженерно-екологічний навчально-науково-виробничий протипаводковий полігон – це модельна територія долини Дністра в межах Галицького і Тисменицького районів з центром у селі Маріямпіль Галицького району. Тут планується відпрацьовувати заходи із захисту території від впливу катастрофічних паводків, проводити наукові дослідження та впроваджувати їх результати у практику гідромеліоративного будівництва.

Розробка цих питань на єдиному просторі Дністровського протипаводкового полігону з використанням сучасних методів системного аналізу, аерокосмічних матеріалів, детальних топографічних карт, сучасної комп'ютерної техніки та відповідних програмних продуктів, модернізованого лабораторно-аналітичного експрес-обладнання дасть змогу висококваліфікованим фахівцям досягти ефективного результату [1].

Література

1. Адаменко О. М. Про причини та можливості попередження й зниження катастрофічних наслідків регіональних паводків у західному регіоні України. / О.М. Адаменко // Природа Західного Полісся та прилеглих територій, 2009. – С. 9-16.
2. Зорін Д.О. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата геологічних наук «Еколого-геохімічна оцінка Дністровського каньйону як регіонального коридора національної екологічної мережі України» / Д.О.Зорін. – Івано-Франківськ, 2008. – 20 с.
3. Пендерецький О.В. Екологія Галицького району / О.В.Пендерецький. – Івано-Франківськ, 2004. – 146 с.

Поступила в редакцію 6 лютого 2012 р.

Рекомендував до друку д. г.-м. н. О.М. Адаменко

УДК 631.62.001.18

Адаменко О.М.¹, Мандрик О.М.¹, Гаврилович І.М.²

*¹ Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу*

² Газета «Галичина»

ПОЧАТОК РЕСТАВРАЦІЇ ЛАБОРАТОРНО-АНАЛІТИЧНОГО КОРПУСУ НА ДНІСТРОВСЬКОМУ ПРОТИПАВОДКОВОМУ ПОЛІГОНІ

На Дністровському протипаводковому полігоні 16 березня 2012 р. відбулася робоча нарада в зв'язку з початком реставрації лабораторно-аналітичного корпусу у с. Маріямпіль. Цей день можна рахувати початком діяльності полігону.

Ключові слова: Дністровський протипаводковий інженерно-екологічний полігон, лабораторно-аналітичний корпус, катастрофічні повені.

На Днестровском противопаводковом полигоне 16 марта 2012 г. состоялось рабочее совещание в связи с началом реставрации лабораторно-аналитического корпуса в с. Марьямполь. Этот день можно считать началом деятельности полигона.

Ключевые слова: Днестровский противопаводковый инженерно-экологический полигон, лабораторно-аналитический корпус, катастрофические наводнения.

On the Dniester flood polygon March 16, 2012 held a workshop in connection with the beginning of the restoration laboratory and analytical body in the village. Mariyampil. This day you can count the beginning of the site.

Keywords: Dniester flood engineering and environmental testing ground, laboratory and analytical case, catastrophic floods.

З ініціативи ректора Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Є.І. Крижанівського та професора О.М. Адаменка при узгодженні з головою обласної ради та голо-

© Адаменко О.М., Мандрик О.М., Гаврилович І.М., 2012